

Οι πράξεις επιθετικότητας και κατάχρησης που προκαλούν ή σκοπεύουν να προκαλέσουν εγκληματικό τραυματισμό ή ζημιά σε πρόσωπα, ζώα ή περιουσία, συνιστούν τη βία. Η βία εκδηλώνεται με πολλές μορφές, άλλοτε αποκάλυπτα και εύκολα αναγνωρίσιμη, με μετρήσιμα καταστροφικά αποτελέσματα και άλλοτε χωρίς καν τη συνειδητοποίηση ούτε του θύματος ούτε του θύτη.

Ενδοοικογενειακή βία Στην Ελλάδα, υπάρχει νομοσχέδιο για την ενδοοικογενειακή βία από το 2006. Σύμφωνα με αυτό θεσπίζονται νέες εγκληματικές συμπεριφορές, που μέχρι τότε δεν χαρακτηρίζονταν αξιόποινες πράξεις, ενώ μετατρέπεται σε κακουρηγμιακή πράξη ο εξαναγκασμός σε συνουσία εντός του γάμου.

Μεταξύ άλλων, το νομοσχέδιο προβλέπει βαριές ποινές για την παιδοφιλία, ενώ απαγορεύεται ρητά η σωματική βία σε βάρος παιδιών ως μέσο σφραγισμού. Παράλληλα δημιουργείται ένα νομοθετικό πλέγμα προστασίας των ανηλίκων αλλά και των «αδύνατων» μελών της οικογένειας, οι παραβάτες του οποίου αντιμετωπίζονται βαριές ποινές.

Η ενδοοικογενειακή βία συχνά έχει ως αιτία το ότι ο θύτης υπήρξε ο ίδιος θύμα από μικρή ηλικία και εξοικειώθηκε με αυτή. Στόχος της κοινωνίας και ειδικά των ψυχολόγων, είναι να αρχίσουν τα θύματα να μιλούν και να κατανοήσουν ότι δεν ευθύνονται για τη βία που υφίστανται.

Πολιτική βία Πρόκληση επικίνδυνων σωματικών βλαβών με πολιτικά κίνητρα, ή λόγω πολιτικού μίσους αντιπάλου. Είναι μορφή ηθικής βίας. Το άτομο που διαπράττει πολιτική βία είναι άκρως επικίνδυνο, γιατί νοιώθει ότι υπηρετεί ηθικές αξίες, ανώτερες απ' την σωματική ακεραιότητα κάποιων ομάδων ανθρώπων, πολλές φορές και όλων.

Αναίτια βία Η βία χωρίς προφανείς λόγους ή λογική αιτία. Εκδηλώνεται ως:

- **Νεανική βία**, που ασκείται σε τυχαία πρόσωπα "για πλάκα". Μία μορφή της είναι το bullying.
- **Σχιζοειδής βία**, χωρίς λογική αιτία.
- **Ορμονική βία**, λόγω υψηλής τεστοστερόνης, και με χαμηλά επίπεδα αυτοσυγκράτησης-αυτοελέγχου.

Κυνηγετική βία Η βία του κυνηγού προς το θύμα του, ο άσκοπος βσανισμός ζώου, καθώς και η λαθεμένη μέθοδος θανάτωσης που δεν τηρεί όσα ορίζει ο νόμος. Κατά πολλούς η κάθε μορφή βίας, ακόμη και η βία με σκοπό τη θρέψη, είναι βία.

Γράφει ο
Βýρων Τομάζος
Μηχανολόγος,
Απόφοιτος Πολυτεχνείου
Μονάχου
e-mail: btomazos@gmail.com

Σεξουαλική βία Η βία στο σεξ είναι νομικά παράνομη και το σεξ χωρίς τη θέληση του άλλου θεωρείται βιασμός.

Ηθικά υπάρχουν δύο κατηγορίες βιασμών:

- Όταν θύτης και θύμα δεν έχουν ερωτική σχέση.
- Όταν υπάρχει ερωτική σχέση, απλώς τη στιγμή του βιασμού το θύμα δεν συναινέσει στην πράξη.

Θρησκευτική - Ιερή βία Το να προκαλείς σωματικές βλάβες ή θάνατο λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων. Είναι πολύ επικίνδυνη μορφή βίας, όπως και η πολιτική, γιατί ακόμη και αν ο θύτης

παραδεχθεί την πράξη του, δεν θεωρεί συνήθως ότι έκανε κάτι μεμπτό.

Ψυχολογική βία Ψυχολογική βία, συνειδητή και μη, μπορεί να θεωρηθεί η πίεση ενός ατόμου να κάνει κάτι που δεν θέλει, χωρίς το άτομο να έχει ερωτηθεί υπό ουδέτερες (μη καταπιεστικές) συνθήκες, αν το επιθυμεί.

Μορφή ψυχολογικής βίας είναι και ο ψυχαναγκασμός. Εκεί θύμα και θύτης πολλές φορές ταυτίζονται.

Η ψυχολογική βία, δεν αναιρείται αν τα άτομα που την ασκούν έχουν κάποια δίκαια αιτήματα.

Οπτικοακουστική βία Τα έντονα ερεθίσματα, συνήθως αταίριαστα με το περιβάλλον. Οι μεγάλες φωτεινές διαφημίσεις που μολύνουν αισθητικά και επιβάλλουν ένα προϊόν, ο γείτονας που βάζει δυνατά μουσική τα μεσάνυχτα, ο θόρυβος στο κέντρο των πόλεων. Η οπτικοακουστική βία αφορά μη φυσιολογικά ερεθίσματα, στα οποία το σώμα είτε δεν μπορεί να αντεπεξέλθει, είτε το καταπιέζουν ψυχικά.

Καλλιτεχνική βία - βία της τέχνης Η χρήση μορφών βίας στην τέχνη. Υπάρχει η πιο άμεση εκδοχή, με απεικόνιση βίας, φθορά ανθρώπινων σωμάτων ή θάνατοι, ύβρεις κ.λπ. Σε πολλές μορφές, η βία είναι πιο κεκαλυμμένη, π.χ. με τη μορφή ενός αταίριαστου ηχητικού ή χρωματικού συνδυασμού.

Σε όλες τις μορφές βίας, ο θύτης έχει συνήθως ένα υπόβαθρο είτε ορμονικό, είτε ιδεολογικό, είτε πολιτικό, είτε σχιζοειδές που είναι το υπόστρωμα πάνω στο οποίο τα δεδομένα της ζωής θα απαντηθούν με βία. Ό,τι και να ισχύει το βέβαιο είναι ότι η βία τραυματίζει τους αποδέκτες της.

Ανήκω στη γενιά που έζησε στα απόνερα της προσφυγιάς και των πολέμων, που γεννηθήκαμε στα χρόνια της κατοχής και μεγαλώσαμε μες στη φωτιά του εμφυλίου. Δεν θα ξεχάσω ποτέ μια μάχη, που έγινε μέσα στο σπίτι μας, μεταξύ δεξιών και αριστερών συγχωριανών μας και τη ζήσαμε, μικρά παιδιά έντρομα, κρυμμένα στο υπόγειο.

Όσοι από μας έχουμε ακόμη σώας τας φρένας και παρακολουθούμε την επικαιρότητα, έχουμε κάτι να πούμε για όλα αυτά που συμβαίνουν σήμερα και σοκάρουν την κοινωνία.

Η γενναία απόφαση της Σοφίας Μπεκατώρου να αναψηλαφήσει δημόσια το τραύμα της, άνοιξε ουσιαστικά τον ασκό του Αιόλου και τον δρόμο για πολλές άλλες καταγγελίες, που η κοινή γνώμη παρακολούθησε άναυδη. Τις ίδιες μέρες γίναμε μάρτυρες βίαιων επεισοδίων στους δρόμους και τις πλατείες της Αθήνας για ποικίλους λόγους. Με αφορμή αυτά τα γεγονότα, στο παρόν άρθρο θα ασχοληθούμε με δύο μορφές βίας, τη σεξουαλική και την αστυνομική.

Ένα διαχρονικό τραύμα Ήρθε ο καιρός να μπορούμε να μιλήσουμε ανοιχτά για μερικά βαθιά και διαχρονικά τραύματα της ελληνικής κοινωνίας: τη βία, τη σεξουαλική κακοποίηση, την αιμομιξία.

Πολλοί θεωρούν την εξουσία αφοροδιακό, ειδικά όταν είναι στα χέρια ναρκισσιστικών ή διαστροφικών προσωπικοτήτων. Θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε τον **ναρκισσισμό** σαν τη σκοτεινή πλευρά του ατομικισμού και του εγωκεντρισμού. Αν η διέγερση που γεννά η εξουσία σε εκείνον που την ασκεί δεν εσωτερικεύεται, δεν λογικοποιείται, μοιραία θα γίνει καταναγκαστική, και θα οδηγήσει σε συμπεριφορές χωρίς μέτρο, κάτω από τον αστερισμό της παντοδυναμίας. «Ο κάθε άνθρωπος πάει ως εκεί που θα βρει όρια», λέει ο Μοντεσκιέ.

Κατά πλειοψηφία θύτες αυτής της πρακτικής είναι άνδρες. Συχνά αυτές οι καταναγκαστικές συμπεριφορές βίας και ασέβειας του άλλου συνδέονται με πρώιμες και «μη αναγνωρισμένες» εμπειρίες του δράστη.

Κάποια άτομα εμφανίζουν ανεξέλεγκτα ένστικτα είτε επειδή τραυματίστηκαν πρώιμα στη ζωή τους, είτε επειδή η οικογένειά τους παραμέλησε τη διαδικασία εκπαίδευσης, εξημέρωσης των αντικοινωνικών ενορμημένων.

Αρκετοί βίαιοι άνδρες είχαν κακοποιηθεί σωματικά στην παιδική τους ηλικία. Για αυτά τα παιδιά, η πραγματικότητα γίνεται εφιάλτης και κατακερματίζει τον ψυχισμό τους. Το θύμα για να επιβιώσει συχνά ταυτίζεται με τον θύτη και στη συνέχεια επιβάλλει στους άλλους τη βία που υπέστη. Βία επέδειξαν κάποιοι άνδρες, που, ως παιδιά, βίωσαν από τους γονείς τους εγκατάλειψη, ψυχρότητα, αδιαφορία. Αλλά και άνδρες που οι γονείς τους δεν προσπάθησαν να τους βάλουν όρια, να τους μάθουν να τιθασιεύουν τα βίαια ένστικτά τους.

Ο ρόλος των γυναικών Στη συγκάλυψη όμως ή τη διατήρηση αυτής της εξουσιαστικής λογικής συνυπεύθυνες είναι η σιωπή και η ενδοτική στάση των γυναικών.

Πολλές φορές ταυτίστηκαν με τον επιτιθέμενο ή συγκάλυψαν με τη σιωπή τους τραύματα στην οικογένεια και στον περίγυρο. Η ψυχανάλυση και η ψυχοθεραπεία δέχονται στους κόλπους τους συνεχώς τέτοια περιστατικά. Το σεξ, διά στόματος φρόνιτ, είναι πάντα ένα πεδίο για ποικίλες φαντασιώσεις, προβολές, επιθυμίες, αναστολές και διεγέρσεις. Αυτό κινεί τον κόσμο ως ενόρμηση και την ίδια στιγμή άνθρωποι με παθολογία μπορούν να το μετατρέψουν σε ένα τεράστιο τραύμα που ποτέ δεν επούλωνεται, ποτέ δεν κλείνει.

Εννοείται ότι η ενδοτική στάση μιας γυναίκας είναι πολύ συχνά καθρέφτης της βίας που έχει υποστεί στο περιβάλλον της στη διάρκεια της ανάπτυξής της, μιας βίας που είναι η αγνόηση των συναισθημάτων, η υποτίμηση των αναγκών ή η απόρριψη των επιθυμιών της από τους γονείς, όταν ήταν παιδί.

Η **ενδοοικογενειακή βία** είναι ένα φαινόμενο που **δεν έχει φύλο, ηλικία ή γεωγραφικό περιορισμό** και είναι δύσκολο να καταγγελθεί, όπως και η επαγγελματική βία.

Πώς ένα μέλος μιας οικογένειας, ειδικά στην Ελλάδα, που οι οικογενειακοί δεσμοί είναι τόσο ισχυροί, να καταγγείλει το άλλο; Ή πώς να καταγγείλεις τον προϊστάμενό σου που σε παρενοχλεί, όταν κινδυνεύεις να χάσεις τη δουλειά σου, αν δεν ενδώσεις; Όμως ειδικά στην περίπτωση της ενδοοικογενειακής βίας, η προσφυγή στη δικαιοσύνη είναι ουσιαστική, γιατί εκτός των άλλων, τις περισσότερες φορές, αφορά περισσότερα του ενός πρόσωπα. Σήμερα τα πράγματα φαίνεται ότι έχουν αλλάξει. Η γυναίκα είναι πλέον περισσότερο μορφωμένη, ανεξάρτητη, γνωρίζει τις δυνατότητες και τα δικαιώματά της και έχει στο πλευρό της την πολιτεία και τη δικαιοσύνη που την υπερασπίζονται.

Θεωρώ ότι βασικό στοιχείο αποτροπής της σεξουαλικής βίας είναι η παιδεία και η επιμόρφωση. Σχετικά με τη σεξουαλική εκπαίδευση στα σχολεία, έχω προσωπική εμπειρία και διατηρώ αγαθές μνήμες. Στην όγδοη τάξη, όπως θα λέγαμε σήμερα στην τρίτη Λυκείου, διδαχθήκαμε σεξουαλική αγωγή. Δεν ξέρω

αν ήταν στο πρόγραμμα του Υπουργείου ή πρωτοβουλία του γυμνασιάρχου μας. Τα μαθήματα μας τα παρέδιδε (μάλλον αφιλοκερδώς) ένας χαρισματικός γιατρός. Εκεί μάθαμε πάρα πολλά για τα οποία είχαμε άγνοια και μας βοήθησαν πολύ στην ενήλικη ζωή μας, όπου είχαμε τις γνώσεις να ενημερώσουμε και άλλους. Σε μένα, μια που το 'χω μεράκι να μεταφέρω αυτά που γνωρίζω, δεν άργησαν να μου κολλήσουν το παρατσούκλι "Βύρων ο σεξολόγος". Ένα από αυτά που θυμάμαι, είναι ότι ο γιατρός μάς επεσήμαινε, επειδή το σχολείο μας ήταν αρρένων, πόσο μεγάλη σημασία έχει η πρώτη επαφή και ότι η σεξουαλική ανικανότητα στους άνδρες οφείλεται σε μεγάλο ποσοστό σε ψυχολογικά και όχι παθολογικά αίτια. Αν κάτι την πρώτη φορά πάει στραβά, μένει το πρόβλημα, το οποίο είναι ψυχολογικό και όχι παθολογικό, και πρέπει να μιλήσουν, να ζητήσουν βοήθεια, να μη το θεωρήσουν άλυτο.

Πέραν του σχολείου, πρέπει οι γονείς να είναι ενημερωμένοι. Ασιπδα προστασίας είναι η καλή σχέση των γονιών με τα παιδιά τους. Τα παιδιά δείχνουν σημάδια όταν κάτι δεν πάει καλά. Αν ένα παιδί είναι φοβισμένο ή αντίθετα, εκφοβίζει τα άλλα παιδιά, αν κρύβεται, αν δεν θέλει να μιλήσει με τους φίλους του, αν έχει διαταραχή ύπνου, αν έπεσε ξαφνικά η αυτοεκτίμησή του, αν υπεραπασχολείται με σεξουαλικά θέματα, αν άλλαξε ο λόγος του, αν είναι ευερέθιστο, οι γονείς πρέπει να είναι υποψιασμένοι και να μην αγνοούν ότι αυτά πιθανόν να είναι σημάδια και επιπτώσεις μιας σεξουαλικής κακοποίησης.

Η πρόσφατη έξαρση της βίας σε μια Ελλάδα διαρκούς κρίσης, αποδίδεται στο εκρηκτικό μείγμα οικονομικής ανασφάλειας και περιορισμών βασικών ελευθεριών λόγω πανδημίας. Το αποτέλεσμα του lockdown fatigue, της κούρασης που έχει επιφέρει ο εγκλεισμός, έχει επηρεάσει τη νεολαία σε μεγάλο βαθμό, και οικονομικά και ψυχολογικά - κρατάει μια ολόκληρη γενιά σπύτη της, και αυτό είναι λογικό να προκαλεί μια δυσφορία. Βεβαίως, όταν σε αυτό προστεθούν περιστατικά αστυνομικής αυθαιρεσίας, εννοείται ότι ρίχνουν λάδι στη φωτιά και δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος - πρέπει μετά να αντεπιτεθούν και αυτοί.

Οι μαζικές πορείες, ειδικά στην Αθήνα, τον περασμένο μήνα, ήταν ένα φαινόμενο σχεδόν καθημερινό.

Οι λόγοι ποικίλλουν - κατά της αστυνομικής βίας, κατά του νομοσχεδίου της Υπουργού Παιδείας και της πανεπιστημιακής αστυνομίας, μέχρι υπέρ της απεργίας πείνας του Δημήτρη Κουφοντίνα. Αυτό το τελευταίο προκάλεσε την κοινή λογική και από την πλειοψηφία των πολιτών θεωρήθηκε ανήκουστο. Φανταστείτε να έχεις χάσει τον πατέρα ή τον γιο σου και κάποιος να υπερασπίζεται το δικαίωμα του τρομοκράτη που τους σκότωσε, να επιλέξει σε ποια φυλακή θα εκτίσει το υπόλοιπο της ποινής του. Και όλες αυτές οι συγκεντρώσεις και ο συνωστισμός εν μέσω πανδημίας, σίγουρα θα πρόσθεσαν κάποιους ασθενείς στις ήδη επιβαρυνμένες ΜΕΘ ή ακόμη και κάποιους επιπλέον θανάτους.

Δυστυχώς, η αντιπολίτευση στην Ελλάδα, αλλά και αλλού στον κόσμο, χαρακτηρίζεται από μνησικακή πολιτική στάση που μεμψιμοιρεί και απαρνείται ότι θετικό συντελείται, αφενός γιατί η γενναϊόδωρη αποδοχή του θα την καταργούσε και αφετέρου γιατί τρέφεται και βολεύεται με το «όσο χειρότερα, τόσο καλύτερα». Ακόμη και όταν αυτό το χειρότερα ισοδυναμεί με θανάτους πολιτών...

Προσώρας, τα γεγονότα της σεξουαλικής βίας και της έντασης μεταξύ αστυνομικών και διαδηλωτών, που συγκυριακά συνέπεσαν, δίνουν την εικόνα ενός χειμάρρου, που σαρώνει τη χώρα. Ο χειμάρρος δεν κουβαλάει μόνο νερό. Παρασύρει και πέτρες και σκουπίδια. Κουβαλάει βρωμίες, γραφικότητες, αμοραλισμό, "ευκαιρίες" ανθρώπων να εκβιάσουν ή να προβληθούν, να εκτονώσουν γηπεδική αλητεία, και κυρίως κουβαλάει υπερβολές. Στην προκειμένη περίπτωση, επειδή είμαστε και λαός της υπερβολής, ας σκεφτούμε ότι αυτά τα τραγικά περιστατικά δεν είναι θλιβερό προνόμιο μόνο της πατρίδας μας, συμβαίνουν παντού στον κόσμο και δεν αφορούν μόνο μια ορισμένη τάξη, ούτε ένα επάγγελμα. Επίσης, σε καμία περίπτωση δεν ισχύουν οι γενικεύσεις. Επειδή ένας, δύο, τρεις προβεβλημένοι θεατράνθρωποι αντιμετωπίζουν κακουρηγμιακές κατηγορίες, δεν δικαιούμαστε να μιλάμε για το σάπιο βασίλειο του θεάτρου.

Επειδή ένας αστυνομικός ή μία ομάδα αστυνομικών ντροπιάζουν με τη συμπεριφορά τους την αστυνομία, δεν σημαίνει ότι όλοι οι αστυνομικοί παραβαίνουν τον ρόλο τους. Το ότι ένας καταδικασμένος δολοφόνος της 17Ν ξαφνικά γίνεται ήρωας, δεν σημαίνει ότι η κοινωνία αποδέχεται τον τρόπο που έδρασε.

Το να κρίνουμε από το μέρος το όλον, οδηγεί σε γενικεύσεις, προκαταλήψεις και διακρίσεις που στερούν από τους ανθρώπους το μέλλον τους. Αν προσπαθήσουμε όλοι μαζί, θα κατορθώσουμε να τρέξει νερό στον μύλο της ανάπτυξης.